

Recenzja

Rozprawy doktorskiej Pani mgr Emilii Chronowskiej - Sioła

Pt. „Polityka penitencjarna w Polsce – wyzwania i zagrożenia dla funkcjonariuszy Służby Więziennej”

przygotowana pod kierunkiem naukowym

prof. dr hab. Andrzeja Pieczywoka

oraz promotora pomocniczego

Pani dr Moniki Gołębowskiej

W wykonaniu uchwały Rady Dziedziny Nauk Społecznych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy z dnia 14 maja 2024r. o powołaniu recenzentów w przewodzie doktorskim Pani mgr Emilii Chronowskiej-Sioły przedstawiam recenzję rozprawy doktorskiej pt.: „Polityka penitencjarna w Polsce – wyzwania i zagrożenia dla funkcjonariuszy Służby Więziennej”, której promotorem jest Pan Prof. dr hab. Andrzej Pieczywok z oceną pozytywną oraz wnioskiem przeprowadzenie dalszych czynności przewodu doktorskiego zmierzających do nadania Pani mgr Emilii Chronowskiej-Sioły stopnia naukowego doktora nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

I. Znaczenie podjętego tematu rozprawy doktorskiej

Polityka penitencjarna jest częścią polityki państwa odnoszącej się do wykonania kary pozbawienia wolności oraz innych środków prowadzących do pozbawienia wolności jako reakcji państwa na

naruszenie porządku prawnego. Polityka penitencyjna ma ścisły związek z prawem penitencyjnym, chociaż nie zawsze się z nim pokrywa. Przedmiotem prawa są przepisy (normy) prawne wyznaczające pożądane sposoby postępowania adresatów, zaś przedmiotem polityki jest ocena prawidłowości wzorców tych postępowania z punktu widzenia zakładanych celów grupy sprawującej władzę w państwie. Analizując i oceniając funkcjonowanie przepisów prawnych polityka penitencyjna wyznacza nowe nurty myślowe w zakresie organizacji i działania systemu więziennictwa, postuluje zmiany w dotychczasowym podejściu do systemu karania i wykonania kary pozbawienia wolności i na te właśnie aspekty trafnie zwróciła uwagę Doktorantka (s.6).

Uzasadniając istotność tematu rozprawy doktorskiej należy zauważyć, że problematyka polityki penitencjarnej realizowanej przez państwo jest niezwykle ważna ponieważ jest instrumentem umożliwiającym minimalizowanie obiektywnych i potencjalnych zagrożeń społecznych wewnątrz państwa, jakie mają związek z przestępczością lub różnymi kategoriami sprawców przestępstw, których skuteczna izolacja od społeczeństwa przyczynia się do subiektywnego poczucia bezpieczeństwa obywateli.

Autorka rozprawy słusznie podkreśliła, że „system penitencyjny powinien być elastyczny i poddający się modyfikacji, a o jego kształcie decydują przyjęte przez państwo kierunki i realizacja polityki penitencjarnej”.

Temat rozprawy doktorskiej przyjęty przez Panią mgr Emilię Chronowską-Siołę wychodzi naprzeciw zapotrzebowaniom społecznym i ma niebagatelne znaczenie dla polityki państwa w zakresie kontroli i zapobiegania przestępczości oraz wykonania kar i środków karnych.

Reasumując należy stwierdzić, iż podjęta przez Doktorantkę problematyka całkowicie zasługuje na to, aby być przedmiotem rozprawy doktorskiej.

II. Ogólna charakterystyka rozprawy doktorskiej

Recenzowana rozprawa doktorska stanowi przykład solidnie opracowanego dzieła naukowego. Jej treść została ujęta na 375 stronach obejmując kilka części: wstęp (s.6-12), pięciu merytorycznych rozdziałów (s.13-325), zakończenia (s.326-332), bibliografii (s.333-346) obejmującej wykorzystaną do opracowania rozprawy: piśmiennictwo naukowe, akty prawne różnej rangi, inne dokumenty, źródła internetowe, spis tabel, wykresów (s.347) oraz załączniki m.in. w postaci kwestionariusza ankiety i wywiadu (s.350-365) oraz opinie, wnioski i odpowiedzi instytucji które wyrażały stosowne zgody na przeprowadzenie badań i udostępnienie danych (s.366-375).

III. Ocena metodologiczna i merytoryczna rozprawy doktorskiej

Przedmiotem badań ujętych w recenzowanej rozprawie doktorskiej uczyniono ocenę realizacji polityki penitencjarnej w Polsce aspekcie reform więziennictwa i związanych z tym wyzwań oraz zagrożeń dla Służby Więziennej, a jej głównym celem było poznanie opinii funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej na temat realizacji polityki penitencjarnej państwa po 2017r. przejawiającej się m.in. w reformie więziennictwa w postaci implementacji programów modernizujących polskie więziennictwo – m.in. program reform „Nowoczesne więziennictwo” przygotowany przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Doktorantka sformułowała również główny problem badawczy dążąc do ustalenia zależności pomiędzy realizacją polityki penitencjarnej państwa realizowanej w latach 2017-2023, a występowaniem w tym czasie nowych wyzwań i zagrożeń dla personelu penitencjarnego. Główny problem badawczy został rozwinięty szczegółowymi problemami, które sprowadzono do pytań: o rygoryzm polityki penitencjarnej w ocenie funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej; o obszary nowych wyzwań i zagrożeń reformy więziennictwa po 2017r. dla funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej; o trudności organizacyjno-logistyczne w zakresie programu „Praca dla więźniów” oraz Systemu Dozoru Elektronicznego dostrzegane przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej; o poczucie bezpieczeństwa w aspekcie zaszeregowania (funkcjonariusz, pracownik cywilny) oraz czynników demograficznych (płeć, wiek, wykształcenie, staż pracy/służby, rodzaj zakładu karnego); o propozycje zmian polityki penitencjarnej (s.32-33).

Ponadto zachowując konsekwencję metodologiczną Doktorantka w poprawny sposób sformułowała zarówno główną hipotezę badawczą wyrażając ją w założeniu, że: „głównymi aspektami polityki penitencjarnej realizowanej w latach 2017-2023, które miały wpływ na wyzwania i zagrożenia w pracy zawodowej personelu penitencjarnego były: zagrożenia wynikające z kontaktu z osadzonymi, rozbudowana biurokracja, braki kadrowe, zmiany administracyjno-organizacyjne, przekształcenia strukturalne jednostek. Kierunki, które przyjęła polityka penitencjarna we wskazanym przedziale czasowym negatywnie oddziaływały na: bezpieczeństwo funkcjonariuszy i pracowników podczas wykonywania obowiązków zawodowych, zagrożenie wypaleniem zawodowym, wzrost obowiązków służbowych wynikających obsługi Systemu Dozoru Elektronicznego oraz rozbudowy programu „Praca dla więźniów”.” Dodatkowo Doktorantka właściwie sformułowała nawiązujące do hipotezy głównej szczegółowe hipotezy

4

badawcze, a ich treść wyrażona w formie przypuszczeń bądź założeń badawczych stanowi charakterystyczny model teorii metodologii badań społecznych (s.33-36).

Doktorantka poszukując odpowiedzi na postawione problemy badawcze oraz dokonując weryfikacji przyjętych w hipotezach badawczych założeń i przypuszczeń posłużyła się różnymi metodami badawczymi. Autorka spośród metod teoretycznych przyjęła metodę analizy instytucjonalno-prawnej, a także metodę systemową. Natomiast badania empiryczne zrealizowane zostały metodą sondażu diagnostycznego przy zastosowaniu techniki ankiety w wybranych jednostkach penitencjarnych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego oraz technikę wywiadu pogłębionego częściowo ustrukturyzowanego z ekspertami zajmującymi się problematyką podjętą w niniejszej pracy. Narzędzie badawcze stanowił kwestionariusz ankiety oraz wywiadu.

Analizy ilościowe i jakościowe uzyskanych danych oraz ich interpretacja posiadają wartość poznawczą i pozwalają śledzić tok rozumowania Autorki. Są wynikiem dobrego uszeregowania zebranych danych. Należy stwierdzić, że z metodologicznego punktu widzenia zaproponowane przez Doktorantkę metody badań są właściwe.

Sposób przeprowadzenia procesu badawczego jest wystarczającym argumentem do pozytywnej oceny wartości metodologicznej rozprawy. Rozprawa doktorska wykazuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Panią mgr Emilię Chronowską-Siołę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora.

Pod względem formalnym praca nie budzi zastrzeżeń. Język dysertacji jest poprawny i nie widać w nim błędów językowych i stylistycznych. Praca jest napisana językiem klarownym, ścisłym i precyzyjnym. Autorka wyposażyła ją w wykresy, tabele, które

podnoszą ogólną wartość opracowania. Pod względem warsztatu naukowego przedstawia się na wysokim poziomie.

Przypisy zostały wykonane poprawnie i dokumentują prowadzony w tekście głównym dyskurs naukowy. Na wysoką ocenę zasługuje sposób doboru i wykorzystania źródeł. Dokonane przez Doktorantkę analizy i zaprezentowane w dysertacji tezy są dobrze udokumentowane w literaturze przedmiotu.

Aspekt merytoryczny pracy został ujęty w jej poszczególnych rozdziałach. W rozdziale pierwszym Autorka przedstawiła metodologiczne założenia podjętych badań, opis przebiegu procesu badawczego oraz charakterystykę terenu badań i próby badawczej.

Rozdział drugi przedstawia proces kształtowania się i ewolucję doktryn penitencjarnych, ewolucję rozwoju kary w ujęciu teoretycznym i praktycznym, teorie kary oparte na odmiennych jej racjonalizacjach, genezę oraz kształtowanie się różnych systemów penitencjarnych, aż do narodzin współczesnych nauk penalnych.

Rozdział trzeci zawiera rys historyczny polskiego więziennictwa. Zwrócono w nim szczególną uwagę na wpływ przemian politycznych, społecznych, gospodarczych i kulturowych na miejsce i postrzeganie więziennictwa w aspekcie polityki państwa na przestrzeni lat.

W czwartym rozdziale zostały przedstawione zmiany, których dokonano w polityce karania i wykonywania kary pozbawienia wolności w Polsce po 1989 roku. Rozdział ten poświęcony jest również współczesnej Służbie Więziennej - jej strukturze organizacyjnej, misji, zadaniom i wyzwaniom, a także zagrożeniom jakie stoją dziś przed kadrą penitencjarną.

Rozdział piąty, to prezentacja badań własnych Doktorantki. Określone w nim zostały informacje dotyczące procesu badawczego, użytych metod i zastosowanych technik badawczych. Dodatkowo rozdział ten zawiera Autorską koncepcję prospołecznej polityki

penitencjarnej ukierunkowana na nowoczesne, innowacyjne rozwiązania dla polskiego więziennictwa oparte m.in. na systemie probacji, edukacji i osiągnięciu pozytywnych efektów wykonania kary pozbawienia wolności. Ponadto przedstawione zostały tu rozwiązania polityki penitencjarnej państw skandynawskich, uchodzących za wzór nowoczesnego więziennictwa.

Podejmując omawiane badania Doktorantka wykazała się dużą wiedzą nie tylko z zakresu podjętej w dysertacji problematyki nauk społecznych ale również prawa, psychologii i socjologii. Umiejętność wykorzystania w pracy tej wiedzy stanowi dodatkowy element skłaniający do pozytywnej oceny dysertacji.

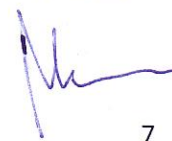
Zakończenie dysertacji stanowi podsumowanie rozważanej problematyki. Nastąpiła tu również weryfikacja hipotez badawczych.

A wnioski ujęte w tej części rozprawy można sprowadzić do następujących stwierdzeń:

- koniecznym jest, by polityka penitencjarna, jako jedna z polityk publicznych, przyjęła kierunek zapobiegający wykluczeniu społecznemu, stygmatyzacji i marginalizacji osób skazanych na karę pozbawienia wolności;
- modyfikacje w kształcie polityki penitencjarnej, a także w strukturze i organizacji więziennictwa są niezbędne, by podnieść skuteczność wykonywania kary pozbawienia wolności i zwiększyć tym samym nie tylko bezpieczeństwo jednostki, kadry i osadzonych, ale w efekcie również całego społeczeństwa (s. 330-332).

Recenzowana rozprawa doktorska przy jej pozytywnej ocenie w całości z metodologicznego, jak i merytorycznego punktu widzenia skłania do wskazania kilku sugestii:

- Doktorantka powinna więcej uwagi poświęcić strukturze i dynamice populacji więziennej po 2017r. stanowiącej istotny czynnik warunkujący kierunek polityki penitencjarnej w Polsce.

- Doktorantka powinna zwrócić większą uwagę na koncepcje Ekonomizacji wymiaru sprawiedliwości czy Systemu sprawiedliwego karania, które to stanowią pewne nowum w polityce karnej i penitencjarnej nie tylko państw skandynawskich.
- Doktorantka dokonała analizy krytycznej wybranych aspektów polityki penitencjarnej. Z czego zdaniem Doktorantki one wynikają i jak można je wyeliminować.

Liczę, że podczas obrony Doktorantka odniesie się do w/w sugestii. Jednakże mimo wskazanych powyżej uwag, nie formułuję innych zastrzeżeń do przeprowadzonego wywodu.

IV. Ocena redakcyjna rozprawy doktorskiej

Pod względem formalnym praca nie budzi zastrzeżeń. Język dysertacji jest poprawny i nie widać w nim błędów językowych i stylistycznych. Praca jest napisana językiem klarownym, ścisłym i precyzyjnym. Autorka wyposażyła ją w wykresy, które podnoszą ogólną wartość opracowania. Pod względem warsztatu naukowego przedstawia się na wysokim poziomie.

Przypisy zostały wykonane poprawnie i dokumentują prowadzony w tekście głównym dyskurs naukowy. Na wysoką ocenę zasługuje sposób doboru i wykorzystania źródeł. Dokonane przez Doktorantkę analizy i zaprezentowane w dysertacji tezy są dobrze udokumentowane w literaturze przedmiotu.

V. Wniosek końcowy

Reasumując stwierdzam, że rozprawę doktorską mgr Emilii Chronowskiej-Sioły pt.: „Polityka penitencjarna w Polsce – wyzwania i zagrożenia dla funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej” przygotowana pod kierunkiem naukowym Pana prof. dr hab. Andrzeja Pieczywoka oraz promotora pomocniczego Pani dr Moniki Gołebowskiej

oceniłam pozytywnie. Doktorantka podjęła udaną próbę rozwiązania trudnych problemów interpretacyjnych w zakresie polityki penitencjarnej w Polsce. Przedstawiona przez Doktorantkę rozprawa doktorska jest dojrzałą merytorycznie pracą naukową, dobrze udokumentowaną poznawczo i logicznie skonstruowaną. Posiada wyraziste znamiona eksploracyjne i metodologiczne. Fakt ten nie tylko uzasadnia pozytywną ocenę rozprawy doktorskiej, ale też skłonił recenzenta do sformułowania wniosku o jej wyróżnienie – co niniejszym czynię.

Mając powyższe na uwadze stwierdzam, że wyżej wymieniona rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023, poz. 742). W związku z powyższym wnoszę o dopuszczenie Pani mgr Emilii Chronowskiej-Sioły do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Nobert Malce